

Nr 17

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckta motioner om rätt till skatteavdrag för belopp, som skänkts till humanitära, litterära, religiösa eller vetenskapliga ändamål eller till undervisningsändamål.

(2:a avd.)

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I:139 av herr *Weiland* m. fl. och II:427 av herr *Carlsson* i Tibro m. fl. har hemställts, »att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande rätt till avdrag vid taxering till statlig inkomstskatt för belopp upp till en viss procent av den skattskyldiges inkomst, om den skattskyldige skänkt beloppet till humanitära, litterära, religiösa eller vetenskapliga ändamål eller till undervisningsändamål».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för det i motionerna framförda yrkandet, får utskottet, i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande, hänvisa till motionen II:427.

Vid beräkning av inkomsten från särskild förvärvskälla skall enligt 20 § kommunalskattelagen från förvärvskällans intäkter avräknas alla omkostnader under beskattningsåret för intäkternas förvärvande och bibehållande. Avdrag må därvid icke ske för den skattskyldiges levnadskostnader och därtill hänförliga utgifter.

I praxis har avdrag för bidrag till vetenskaplig undervisning och forskning icke ansetts kunna medgivas, såvida bidraget icke lämnats av rörelseidkare till tekniskt-vetenskaplig forskning inom den bransch, som rörelseidkaren företräder. Icke heller har avdrag medgivits för gåvor till sociala institutioner (se t. ex. RÅ 1941 ref. nr 5 och RÅ 1941 Fi not. 534). Däremot har vid beräkning av inkomst av rörelse avdrag medgivits rörelseidkare för bidrag till välfärdsanordningar för i företaget anställda (se t. ex. RÅ 1946 Fi not. 135 och RÅ 1947 Fi not. 650).

I en vid 1950 års riksdag väckt motion II:3/8 (av herr *Håstad*) hemställdes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning och förslag i syfte att avdragsrätt infördes för donationer till vetenskaplig undervisning och forskning. Utgångspunkten för motionärens yrkande vore den bestämda övertygelsen att staten, som numera så gott som helt bure ansvaret för den vetenskapliga undervisningens och forskningens

utveckling och förkovran, i framtiden icke bleve i stånd att ensam sörja därför. För att stimulera enskilda att stödja våra lärdomsanstalter i en mera verksam skala torde det vara nödvändigt att i någon form lätta på reglerna för dylika gåvor. I sitt i anledning av motionen avgivna av riksdagen godkända betänkande nr 30 anförde 1950 års bevillningsutskott bland annat följande:

»Frågan om avdragsrätt vid taxeringen för gåvor till allmännyttiga ändamål har tidigare vid flera tillfällen varit under behandling i riksdagen. Utskottet får i detta hänseende erinra om att enligt beslut vid 1938, 1939, 1941 och 1942 års riksdagar genom särskilda författningar föreskrivits, att skattskyldig skulle äga rätt att vid taxering vissa år enligt förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt åtnjuta avdrag för gåvor till luftvärnet, luftskyddet, hemvärnet och sjövärnsskåren. Denna avdragsrätt upphörde med utgången av det beskattningsår, för vilket taxering verkställdes år 1943.

Genom beslut av 1943 års riksdag bemyndigades vidare Kungl. Maj:t att medgiva skattskyldig — som under beskattningsår, för vilket taxering verkställdes år 1944 eller år 1945, lämnat penninggåva ej understigande visst belopp till internationellt hjälparbete till lindrande av nöd bland civilbefolkningen i krigshärjade länder — avdrag vid taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt samt till krigskonjunkturskatt för sådan gåva.

De sålunda av riksdagen gjorda medgivandena i fråga om avdragsrätt för gåvor ha föranletts av de vid den tid, då medgivandena lämnades, föreliggande särskilda förhållande, och de ha, såsom framgår av vad nu nämnts, varit till tiden begränsade. Av bevillningsutskottet har vid varje tillfälle, då fråga om sådan avdragsrätt varit under bedömande, uttalats, att bestämmelser av detta slag innebure en uppenbar avvikelse från de principer, som låge till grund för gällande skattelagstiftning. Utskottet har även vid upprepade tillfällen framhållit angelägenheten av att främjandet av behjärtansvärda eller eljest allmännyttiga ändamål icke skedde i form av lättnader vid beskattningen utan att, i den mån stöd från statens sida för något ändamål befunnas påkallat, detta stöd lämnades i form av anslag till det avsedda ändamålet. Då 1943 års bevillningsutskott — under uttalande av principiella betänkligheter av nu angiven art — tillstyrkte det ovannämnda bemyndigandet för Kungl. Maj:t att medgiva avdragsrätt för gåvor till internationellt hjälparbete, underströk utskottet starkt vikten av att ett medgivande av denna avdragsrätt icke finge innebära ett återbeträdande av den väg för anslagsbeviljande i form av skattelättnad, som riksdagen genom sitt tidigare ställningstagande till hithörande spörsmål velat undvika.

Det lär väl kunna antagas, att införandet av en avdragsrätt sådan som den av motionären åsyftade skulle kunna stimulera till gåvor för vetenskaplig undervisning och forskning. I nuvarande statsfinansiella läge, där statsmakterna nödgas iakttaga stor återhållsamhet i fråga om beviljande av anslag till kulturella intressen, skulle det måhända även kunna synas som om vissa skäl talade för den av motionären ifrågasatta anordningen. Det bör emellertid uppmärksammas, att i sådana fall, då en avdragsrätt kunde bli av betydelse, en avsevärd del av gåvan skulle motsvaras av därå belöpande skatt. Ur principiell synpunkt måste det anses betänkligt att i skattelagstiftningen införa en avdragsrätt, som icke är förenlig med de nu gällande grunderna för denna lagstiftning. Därest motionärens önskemål be-

träffande vetenskaplig undervisning och forskning skulle tillmötesgås, torde det med tämligen stor visshet kunna förutses, att krav på en motsvarande utsträckning av avdragsrätten till andra områden komme att framställas. Vad som förekommit i samband med införandet av den under några år medgivna avdragsrätten för gåvor till luftvärnet, luftskyddet, hemvärnet och sjövärnsskåren, i vilket hänseende här må erinras om de vid 1943 års riksdag motionsvis framställda yrkandena om införande av avdragsrätt jämväl för gåvor till ett flertal andra ändamål, manar enligt utskottets mening till iakttagande av försiktighet vid bedömandet av frågan, huruvida skatteförmåner av förevarande slag böra medgivas.

Utskottet anser sig fördenskull icke böra förorda, att ytterligare skattelättnader för vetenskaplig undervisning och forskning än som redan nu äro medgivna införas i vår skattelagstiftning. Det nu rådande statsfinansiella läget kan enligt utskottets mening icke motivera ett frångående av den tidigare från riksdagens sida uttalade uppfattningen, att främjandet av allmännyttiga ändamål icke bör ske genom lättnader vid beskattningen utan att, i den mån stöd från statens sida för något ändamål befinner påkallat, detta stöd bör lämnas genom anslag. Med hänsyn härtill avstyrker utskottet den ifrågavarande motionen.»

Vid 1951 års riksdag yrkades i motionen II:363 (av herr Johnsson i Stockholm), att riksdagen ville för sin del uttala sin anslutning till förslaget om skattefrihet för gåvor till enskilda sociala hjälpinstitutioner intill en viss gräns och hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag i ärendet. Motionären framhöll, att vid sidan av och ofta i intimaste samarbete med de av stat och kommun bedrivna verksamheterna för att hjälpa människor i förekommande nödlägen arbetade i vårt land en stor mängd enskilda hjälpinstitutioner i samma syfte. Dessa institutioner bedreve i betydande utsträckning verksamhet, som vore av stor betydelse för samhället och enskilda människor, men som helt vore beroende av enskildas gåvomedel. Det skulle vara av en utomordentlig hjälp, om en bidragsgivare vid inkomsttaxeringen kunde få avdrag för bidrag till enskild social institution för t. ex. upp till fem procent av sin inkomst. På hemställan av 1951 års bevillningsutskott i dess betänkande nr 8 lämnades motionen av riksdagen utan åtgärd. Såsom motivering för sitt avslagsyrkande anförde utskottet i huvudsak samma principiella synpunkter, som uttalats i förenämnda betänkande nr 30 av 1950 års bevillningsutskott.

Vid 1953 års riksdag framfördes i motionen I:271 (av herr Ohlon) samma yrkande som i de nu förevarande motionerna. Till stöd för yrkandet hade motionären framhållit den vikt gåvor till ifrågavarande ändamål hade för landet, varjämte motionären hänvisat till den avdragsrätt, som i sådana hänseenden förefunnes enligt vissa skattebestämmelser i Amerikas förenta stater. Samma års bevillningsutskott avstyrkte motionen i sitt av riksdagen godkända betänkande nr 9, därvid utskottet anförde bl. a. följande:

I anledning av vad i den föreliggande motionen anförts får utskottet erinra om att de ändamål, motionären avser att främja, redan enligt gällande lag-

stiftning i viss utsträckning intager en förmånsställning i beskattningshänseende. Från skattskyldighet till såväl arvsskatt som gåvoskatt är sålunda befriad stiftelse eller sammanslutning, som har till huvudsakligt ändamål att främja barns eller ungdoms vård och fostran eller utbildning, vård av behövande ålderstigna, sjuka eller lytta eller att främja vetenskaplig undervisning eller forskning. Motsvarande skattebefrielse föreligger jämväl enligt förordningen om kvarlåtenskapsskatt. I fråga om inkomstbeskattningen är stiftelse med sådant ändamål som nyss sagts befriad från skattskyldighet, vid kommunalbeskattningen för annan inkomst än av fastighet och av rörelse samt vid den statliga beskattningen för annan inkomst än av rörelse.

Även om införandet av en sådan avdragsrätt vid inkomsttaxeringen, som den i den förevarande motionen avsedda, skulle kunna medverka till en ökad bidragsvillighet från enskilda donatorers sida, anser sig utskottet icke kunna förorda att ytterligare skattelättnader för befrämjandet av nu ifrågasvarande ändamål införas i vår skattelagstiftning. Vad motionären anfört kan enligt utskottets förmenande icke motivera ett frångående av den tidigare från riksdagens sida uttalade uppfattningen, att främjandet av allmännyttiga ändamål icke bör ske genom lättnader vid beskattningen utan att, i den mån stöd från statens sida för något ändamål befinner påkallat, detta stöd bör lämnas genom anslag. Med hänsyn härtill avstyrker utskottet motionen.

Vid 1954 års riksdag yrkades i de likalydande motionerna I:219 (av herr Lundqvist m. fl.) samt II:438 (av herr Dickson och Lindberg) införande av rätt till avdrag under vissa förutsättningar vid den statliga inkomstbeskattningen för gåva utgiven till hemvärns- eller rusthållsorganisationer. Motionerna avstyrktes av samma års bevillningsutskott i dess av riksdagen godkända betänkande nr 15, vari utskottet uttalade bl. a., att vad i motionerna anförts icke kunde föranleda ett frångående av ovannämnda, från riksdagens sida tidigare uttalade principiella uppfattning.

I de nu förevarande motionerna har inledningsvis erinrats om 1953 års riksdags behandling av förevarande spørsmål i anledning av ovannämnda motion. Enligt motionärernas mening hade 1953 års bevillningsutskott såsom huvudskäl för sitt avstyrkande av motionen åberopat, att riksdagen tidigare uttalat sig på sätt som skett. Utskottet hade däremot inte närmare gått in på själva sakfrågan. Enligt motionärernas uppfattning borde denna bedömas på följande sätt. Om man antog att en person till ett allmännyttigt ändamål skänkte en summa av 10 000 kronor och att den lättnad han beträffande inkomstskatten erhöle genom denna gåva skulle uppgå till 2 500 kronor skulle man kunna säga, att den enskilde avstode till ändamålet 7 500 kronor och staten (genom skattelättnaden) 2 500 kronor. Ändamålet erhöle alltså fyra gånger så mycket pengar som om staten direkt hade anslagit 2 500 kronor. Motionärerna ansåge att det samhälleliga livet skulle kunna bli rikare och bättre, om staten genom skattelättnader uppmuntrade den enskilde att skänka pengar till allmännyttiga ändamål. Utom det att ifrågasvarande institutioners och sammanslutningars verksamhet i

och för sig vore värdefull kunde även sägas, att de senare på ett för demokratiskt samhällsliv utomordentligt gagnande sätt aktiviserade tusentals enskilda medborgare, inte minst ungdomen, för betydelsefulla syften. Ej minst värdefullt vore detta i dagens nykterhetspolitiska situation. Att en lagstiftning kunde utformas så, att de allmännyttiga intressena finge vida mera än nu av enskilda gåvogivare utan att statens skatteintäkter bringades i fara, syntes uppenbart. Antalet donatorer torde över huvud icke vara så stort, att statens skatteintäkter skulle kunna bringas i fara genom skattelättnader för allmännyttiga ändamål. Motionärerna trodde icke, att någon fara skulle uppstå, om man läte skattelättnaden blott omfatta statlig inkomstskatt, alltså icke kommunalskatt, och begränsade beloppet till exempelvis 10 procent av vederbörandes inkomst. Statens intresse av att i detalj få bestämma vart en summa skulle gå, för vars beredande staten gjort en uppoffring, syntes böra vika för det allmänna intresset av att ytterligare medel tillfördes sociala, kulturella och religiösa ändamål. Motionärerna ansåge därför, att den tanke, som legat till grund för 1953 års motion, på nytt borde prövas. Avslutningsvis redogöres i motionerna för den senaste utvecklingen i Amerikas förenta stater. Den gräns, upp till vilken avdrag numera finge åtnjutas för allmänna ändamål, hade bestämts till 20 procent i stället för till 15 procent av den skattskyldiges inkomst. Gränsen hade satts så högt som till 30 procent då det gällde gåvor till en kyrka, ett kyrkligt samfund, en från skatt befriad undervisningsorganisation eller ett från skatt befriat sjukhus.

Utskottet. I de förevarande motionerna har yrkats, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning rörande rätt till avdrag vid taxering till statlig inkomstskatt för gåvor till humanitära, litterära, religiösa eller vetenskapliga ändamål eller till undervisningsändamål. Motionärerna förordar en begränsning av avdraget till en viss procent av den skattskyldiges inkomst, exempelvis tio procent. Motionärerna anser, att det samhällseliga livet skulle kunna bli rikare och bättre, om staten genom skattelättnader uppmuntrade den enskilde att skänka pengar till allmännyttiga ändamål. Enligt ett i motionerna utvecklade exempel skulle vid en gåva av 10 000 kronor den skattskyldige avstå 7 500 kronor och staten genom skattelättnad 2 500 kronor. Ändamålet i fråga skulle sålunda erhålla fyra gånger så stort bidrag, som om staten direkt anslagit 2 500 kronor. Det syntes motionärerna uppenbart, att en lagstiftning skulle kunna utformas så, att de allmännyttiga intressena finge vida mera än nu av enskilda gåvogivare utan att statens skatteintäkter bringades i fara. Antalet donatorer torde över huvud icke vara så stort, att någon sådan fara skulle kunna uppkomma.

Frågan om avdragsrätt vid inkomsttaxeringen för gåvor till allmännyttiga ändamål har tidigare upprepade gånger varit föremål för riksdagens behandling. Enligt beslut vid 1938, 1939, 1941 och 1942 års riksdagar föreskrevs

sålunda, att skattskyldig skulle äga rätt att vid taxering visst år enligt förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt åtnjuta avdrag för gåvor till luftvärdnet och sjövärnsnkåren. Denna avdragsrätt tillämpades senast vid 1943 års taxering. Genom beslut av 1943 års riksdag bemyndigades vidare Kungl. Maj:t medgiva, att skattskyldig vid taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt år 1944 och 1945 finge åtnjuta avdrag för penninggåvor ej understigande visst belopp till internationellt hjälparbete för lindrande av nöd bland civilbefolkningen i krigshärjade länder. De sålunda gjorda medgivandena har föränletts av särskilda förhållanden och varit till tiden begränsade. Vid varje tillfälle, då fråga om sådan avdragsrätt varit under bedömande, har av bevillningsutskottet uttalats, att bestämmelser av detta slag innebure en uppenbar avvikelse från de principer, som låge till grund för gällande lagstiftning. Därvid har utskottet städse framhållit, att främjandet av behjärtansvärda eller eljest allmännyttiga ändamål icke borde ske i form av lättnader vid beskattningen utan i förekommande fall genom direkt bidrag från statens sida. Då sedermera i motionsvis framställda yrkanden liknande avdragsrätt begärts för gåvor till vetenskapliga eller humanitära institutioner har dessa varje gång avvisats av riksdagen. Sålunda yrkades i en vid 1950 års riksdag väckt motion, II:378, utredning i syfte att avdragsrätt för donationer till vetenskaplig undervisning och forskning måtte införas. Samma års bevillningsutskott erinrade då i sitt i anledning av motionen avgivna betänkande nr 30, vilket godkändes av riksdagen, om riksdagens ovannämnda principiella uttalanden. Jämväl 1951 års bevillningsutskott erinrade därom i sitt av riksdagen godkända betänkande nr 8 i anledning av väckt motion, II:363, vari åsyftades införandet av skattefrihet för gåvor till sociala hjälpinstitutioner.

I en vid 1953 års riksdag väckt motion, I:271, framfördes samma yrkande som i de nu förevarande motionerna. Motionerna avstyrktes av samma års bevillningsutskott i dess av riksdagen godkända betänkande nr 9, därvid utskottet erinrade om att de ändamål motionärerna avsåge att främja redan enligt gällande lagstiftning i viss utsträckning intoge en förmånsställning i beskattningshänseende. Från skattskyldighet till såväl arvsskatt som gåvoskatt vore sålunda befriad stiftelse eller sammanslutning, som hade till huvudsakligt ändamål att främja barns eller ungdoms vård och uppfostran eller utbildning, vård av behövande ålderstigna, sjuka eller lytta eller att främja vetenskaplig undervisning eller forskning. Motsvarande skattebefrielse föreläge jämväl enligt förordningen om kvarlåtenskapsskatt. I fråga om inkomstbeskattningen vore stiftelse med sådant ändamål som nyss sagts befriad från skattskyldighet, vid kommunalbeskattningen för annan inkomst än av fastighet och av rörelse samt vid den statliga beskattningen för annan inkomst än av rörelse. Utskottet anförde vidare, att även om införandet av en sådan avdragsrätt vid inkomsttaxeringen som den i motionen avsedda skulle kunna medverka till en ökad bidragsvillighet från

enskilda donatorers sida, ansåge sig utskottet icke kunna förorda att ytterligare skattelättnader för befrämjandet av nu ifrågavarande ändamål infördes i vår skattelagstiftning. Vad motionärerna anfört kunde enligt utskottets förmenande icke motivera ett frångående av ovannämnda tidigare från riksdagens sida uttalade principiella uppfattning.

Utskottet finner att vad sålunda från 1953 års bevillningsutskotts sida uttalats i denna fråga alltjämt äger giltighet. Utskottet vill därvid särskilt fästa uppmärksamheten på vad som anförts därom att ifrågavarande ändamål redan har i viss mån tillgodosetts i beskattningshänseende. Även om, såsom i motionerna framhålles, en avdragsrätt i enlighet med de i motionerna angivna riktlinjerna skulle kunna medföra ett högre bidrag till ifrågavarande ändamål än som vid motsvarande kostnad för statsverket skulle bli va fallet genom direkt anslag, kan dock utskottet icke finna att detta är i och för sig ett argument för införande av en sådan avdragsrätt. Utskottet vill härutinnan endast framhålla, att det icke låter sig på förhand bedöma, vilka institutioner eller sammanslutningar som skulle komma att erhålla ökade bidrag till sin verksamhet och icke heller hur stora de ökade kostnaderna för statsverket skulle bli. Vad motionärerna i övrigt anfört anser utskottet ej heller böra föranleda utskottet att intaga annan ståndpunkt till förevarande spörsmål än som intogs av 1953 års bevillningsutskott. Utskottet anser sig följaktligen böra biträda den vid tidigare års riksdagar framförda uppfattningen, att främjandet av allmännyttiga ändamål icke bör ske genom lättnader vid beskattningen utan att, i den mån stöd från statens sida för något ändamål befinner påkallat, detta stöd bör lämnas genom anslag. Utskottet finner sig med hänsyn till det anförda icke kunna tillstyrka de förevarande motionerna.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att de likalydande motionerna I:139 av herr Weiland m. fl. och II:427 av herr Carlsson i Tibro m. fl. om rätt till skatteavdrag för belopp, som skänkts till humanitära, litterära, religiösa eller vetenskapliga ändamål eller till undervisningsändamål icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 8 mars 1955

På bevillningsutskottets vägnar:

ADOLV OLSSON

Närvarande: se under betänkandet nr 16.